

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Красимира Теофилова Марулевска

**Относно: дисертационен труд на тема:
„Иновативен модел за формиране на личностна и социална
компетентност в часа на класа“
За присъждане на образователната и научна степен „Доктор“
в област на висшето образование 1. Педагогически науки,
професионално направление 1.2. Педагогика,
докторска програма „Теория на възпитанието и дидактика“**

Докторант: Екатерина Златева Томова

Научен ръководител: Проф. д-н Сийка Чавдарова - Костова

I. Кратки данни за докторанта

Екатерина Златева Томова е докторант на самостоятелна подготовка в катедра „Теория на възпитанието“ към Факултета по педагогика при Софийски университет „Св. Климент Охридски“. Научноизследователската дейност на Екатерина Томова е предшествана от широк кръг активности в социалната среда, допринесли за изграждане на компетентности, нагласи и ценности, които безспорно имат много голямо значение за ориентирането на нейните изследователски усилия към проблемите на съвременното възпитание в реалните измерения на обучението в българското училище. Преподавателската активност на Екатерина Томова е важен момент в професионалното развитие на докторанта, който предоставя възможност за разглеждане, издигане и апробиране на актуални за съвременното образование идеи сред студентите, подготвящи се за реализация в сферата на образованието.

II. Актуалност на дисертационния труд

Темата на представения за защита дисертационен труд е изключително актуална. Търсенето на научнообосновани отговори на въпроси, свързани с развитието на личностна и социална компетентност, са много навременни в общия контекст на възпитателната дейност в съвременното училище. Изследователският интерес към своеобразното в съдържателен и организационен план педагогическо пространство на часа на класа още по-категорично подчертава умението на докторант Екатерина Томова да открива значими проблемни полета в общата тематична рамка на възпитанието и развитието на детето в начална училищна възраст.

III. Адекватност на методиката

Цялостната концепция на изследването, методологичните основания и приложената изследователска методика са научнообосновани, адекватни са на издигнатата цел и

допринасят за реализиране на задачите, поставени в дисертационния труд. Основните параметри на изследването са очертани с необходимата прецизност и яснота. Подборът на методи и инструментариум за осъществяване на изследването е в пълно съответствие с целта и задачите и гарантира обективност и надеждност при проверка и доказване на хипотезата. Етапите на научноизследователския процес отразяват последователните и аргументирани действия на докторант Екатерина Томова.

IV. Характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд е представен в общ обем от 316 страници, от които 305 страници основен текст. В него са включени 40 таблици и 37 фигури. Използваните литературни източници са 162 на брой. От тях 135 са на кирилица и 27 - на латиница. В своята съдържателна цялост и структурна последователност трудът включва: въведение, четири глави, заключение и литература. Отделно на 101 страници са представени 10 приложения, които съдържат 43 таблици и 1 фигура.

V. Научни постижения във връзка с представяне, анализ и интерпретация на идеи и концепции

1. С цялостност, пълнота и последователност се отличава теоретичното представяне на същността и значението на личностната и социалната компетентност, поставени в контекста на съвременните научни търсения, свързани компетентностите и компетентностния подход в образованието. В аспекта на историческата динамика много коректно са представени и са подложени на анализ позициите на редица изследователи. Същевременно ясно е заявена и позицията на докторант Екатерина Томова.
2. Разкрити са умело връзки и зависимости между компетентността и редица други характеристики на личността. Направени са важни за дисертационното изследване понятийни и терминологични уточнения. Проявена е висока прецизност при диференцирането на понятия и при разкриването на тяхната същност.
3. Във връзка с целта и задачите на изследването е отделено необходимото внимание на компетентностния подход в образованието, идеята за учене през целия живот, ключовите компетентности и други видове компетентности за пълноценната реализация на личността в съвременното общество. Научният анализ е подкрепен от отлично познаване на важни европейски и национални нормативни документи.
4. Заслужава висока оценка анализът на психо-социалната основа на ключовите компетентности чрез разкриване на същността и значението на социалното знание, социалното въздействие и социалното поведение, както и тяхната взаимна връзка и зависимост.
5. В пълнота е разкрита същността на личностната и социалната компетентност, мястото и ролята им за пълноценната реализация на личността. Диференцирани са структурните компоненти на личностната и социална компетентност, като е отчетена цялата сложност на процеса на тяхното изграждане и развитие.

6. Изследователският интерес е фокусиран и върху педагогическото пространство на часа на класа. Напълно основателно много внимание е отделено на специфичните особености и функционалните възможности на часа на класа в началния образователен етап, предвид набелязаните задачи, свързани с провеждане на експерименталното изследване. Разкрити са съдържателните и организационните характеристики на часа на класа като неурочна форма за възпитание.
7. Значимо постижение на докторант Екатерина Томова е изграденият иновативен модел за формиране на личностна и социална компетентност в часа на класа. Ясно са представени теоретичните основания на модела и неговите структурни елементи, както и педагогическите взаимодействия на различни равнища. В структурата на модела намират проявление идеи, свързани с възможностите за формиране на личностна и социална компетентност у учениците в началния етап на основното образование.

VI. Научни постижения във връзка с подготовката, реализацията и оценката на резултатите от емпиричното изследване

1. Емпиричното изследване се отличава с организационна прецизност и аргументирана последователност на действията. Във всеки от етапите на емпиричното изследване действията на докторант Екатерина Томова са много добре аргументирани и прецизно изпълнени.
2. Изследователските методи и разработеният инструментариум позволяват да бъдат реализирани успешно поставените в дисертационния труд задачи. Методите на изследване – анкетиране, педагогическо моделиране, проективни методики, както и методите за обработка и анализ на резултатите от емпиричното изследване, са приложени при съблюдаване на всички изисквания към планирането, организацията и реализацията на изследователските дейности.
3. Подготвените и реализирани 6 занятия в часа на класа в рамките на формиращия етап на педагогическото изследване се отличават с оригинална структура, ясни цели, съдържателно разнообразие, актуалност на темите и имат ясна насоченост към формирането на личностна и социална компетентност.
4. Отделните компоненти в предложената структура на часа на класа – диагностичен, развиващ, рефлексивен и оценъчен, са изпълнени с разнообразни и много добре подбрани методически стратегии, конкретни възпитателни методи и средства. Ценен е универсалният характер на разработената структура на часа на класа, което я прави широко приложима за постигане на разнообразни цели и задачи. В този смисъл докторант Екатерина Томова много успешно навлиза в полето на мениджмънта на класа и представя работещи идеи и оригинални методически и технологични решения за качествени изменения в педагогическото пространство на такава специфична форма, каквато е часът на класа.
5. Количественият анализ на данните се отличава с точност и коректност. Придружен е със съответни таблици и графични изображения, които внасят допълнителна

яснота към анализа и изводите. Качественият анализ разкрива уменията на докторант Екатерина Томова за откриване на причинно-следствени връзки, правене на предположения, формулиране на изводи.

6. Анализът на данните, добити в хода на формиращия етап чрез приложение на проективни методики по отделните теми на занятията в часа на класа, позволява на изследователя успешно да проследи ефективността на изградения модел за формиране на личностна и социална компетентност, както и динамиката в равнището на отделните компоненти в посочените два вида компетентност. Контролните диагностични процедури са завършващият оценъчен инструмент, много добре обмислени и приложени от изследователя. Те допълват цялостната оценъчно-диагностична дейност за доказване на ефективността на създадения модел.

VII. Научни и научно-приложни приноси

1. Осъществен е цялостен теоретичен анализ на идеи и позиции в съвременното социално, психологическо и педагогическо научно пространство във връзка с компетентностния подход в образованието. **Разкрити са съдържателните характеристики на личностната и социалната компетентност.** Предложена е авторска визия за компонентите, изграждащи двата вида компетентности. Представени са в нова светлина възможностите на часа на класа като неурочна възпитателна форма.
2. Създаден е **иновативен модел за формиране на личностна и социална компетентност** на учениците в началния етап на основното образование във възпитателното пространство на часа на класа. Основните структурни елементи на модела подчертават универсалния му характер и възможността да бъде прилаган в различните образователни етапи и степени на българската образователна система, като се отчитат съответно специфичните им педагогически цели и задачи.
3. Моделът за формиране на личностна и социална компетентност в часа на класа е апробиран в хода на значимо по обхват емпирично изследване. Доказана е неговата ефективност чрез проследяване на динамиката на редица качествени характеристики, което става възможно благодарение на много добре подбрани диагностични методики и процедури. Трябва да бъде подчертан **приносът на изследователя за определянето на ясни критерии и показатели за отчитане на равнището на личностната и социалната компетентност** при учениците в началния образователен етап.

VIII. Бележки и препоръки

1. Като възможност за надграждане и разширяване на постигнатото от докторант Екатерина Томова в изследването на възможностите за формиране на личностна и социална компетентност у учениците, бих отправила препоръка за по-детайлно представяне, вътрешно диференциране на отделните елементи в структурата на

модела. Това би подпомогнало практическото приложение на модела в условията на съвременното училище и популяризирането на тези иновативни идеи сред учителите – класни ръководители.

2. Разработените критерии и показатели за проследяване равнището на развитие на личностна и социална компетентност могат да бъдат представени в цялостна разгърната система за диагностика и оценка на тези компетентности, която да бъде използвана в практиката на възпитателната дейност в училище.

IX. Авторство на дисертационния труд и приносите, оценка на публикациите

Авторството на дисертационния труд е безспорно. Приемам очертаните от автора научни приноси. Оценявам като отлична и продуктивна публикационната активност на докторант Екатерина Томова. Представени са общо 11 публикации, от които 1 студия в Годишник на СУ „Св. Климент Охридски“. Една от статиите е публикувана през 2020 г. в списание „Педагогика“, индексирано в Web of Science. Публикациите имат насоченост към изследваната в дисертационния труд проблематика.

X. Автореферат

Авторефератът отговаря на изискванията и отразява коректно съдържанието на дисертационния труд. Налице са необходимите структурни компоненти и технически параметри.

XI. Заключение

Представеният за обсъждане дисертационен труд на докторант Екатерина Томова е резултат от задълбочени научни търсения. Изследването носи характеристиките научност и оригиналност, предоставя възможности за приложение на идеи и иновативни практически решения във възпитателната дейност в съвременното училище за развитие на личностна и социална компетентност у учениците в началния етап на основното образование. Изтъкнатите достойнства на дисертационния труд и направените препоръки ми дават основание убедено да предложа да бъде присъдена на Екатерина Златева Томова образователната и научна степен „Доктор“ в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2 Педагогика, докторска програма „Теория на възпитанието и дидактика“.

27.02.2023 г.

Благоевград

Автор на становището:

Доц. д-р Красимира Марулевска